



НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
ВИДАВНИЦТВО «ЮРИДИКА»
ЦЕНТР УКРАЇНСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКОГО НАУКОВОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА

Міжнародна науково-практична конференція

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ
В УКРАЇНІ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

27 вересня 2025 року

Організаційний комітет:

Голова організаційного комітету – **Сергій КОРОЄД** – доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, виконавчач обов'язків президента Науково-дослідного інституту публічного права (Україна).

Заступник голови організаційного комітету – **Андрій БОРОВИК** – кандидат юридичних наук, доцент, відмінник освіти України, віцепрезидент з наукової роботи Науково-дослідного інституту публічного права (Україна).

Заступник голови організаційного комітету – **Наталія ДЕРЕВ'ЯНКО** – доктор філософії в галузі права, доцент, декан юридичного факультету Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (Україна).

Члени організаційного комітету:

Дмитро БОНДАР – кандидат наук з державного управління, доцент, заслужений працівник цивільного захисту України, ректор Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (Україна); **Валерій БУЖОР** – доктор юридичних наук, професор, президент Незалежної кримінологічної асоціації Республіки Молдова, почесний президент Інституту кримінального права та прикладної кримінології (Республіка Молдова); **Михайло ВІХЛЯЄВ** – доктор юридичних наук, професор, директор Центру українсько-європейського наукового співробітництва (Україна); **Владислав ВОЛКОВ** – доктор суспільних наук, доцент, ректор Балтійської міжнародної академії (Латвійська Республіка); **Валентин ГАЛУНЬКО** – доктор юридичних наук, професор, голова Академії адміністративно-правових наук (Україна); **Андрій ГОЛОВАЧ** – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, академік Національної академії вищої освіти України, директор Інституту права Донецького університету економіки та права (Україна); **Катерина ГОЛОВКО** – доктор юридичних наук, професор, директор Видавництва «Юридика» (Україна); **Сергій ГРЕЧАНЮК** – доктор юридичних наук, професор, ректор Пенітенціарної академії України (Україна); **Віталій ДЕМ'ЯНЧУК** – доктор юридичних наук, професор, ректор Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (Україна); **Олексій ДНІПРОВ** – доктор юридичних наук, старший дослідник, ректор Київського національного університету будівництва і архітектури (Україна); **Віктор МОШИН-СЬКИЙ** – доктор сільськогосподарських наук, професор, заслужений працівник освіти України, ректор Національного університету водного господарства та природокористування (Україна); **Роман ПАВЕЛКІВ** – доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, виконавчач обов'язків ректора Рівненського державного гуманітарного університету (Україна); **Руслан СЕРБИН** – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, ректор Національної академії внутрішніх справ (Україна); **Олександр СКРИПНЮК** – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, віцепрезидент Національної академії правових наук України, директор Інституту держави і права імені В.Корецького НАН України (Україна); **Євген СОБОЛЬ** – доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (Україна); **Євген ТРУШЛЯКОВ** – доктор технічних наук, професор, відмінник освіти України, заслужений працівник освіти України, ректор Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна); **Дмитро ШВЕЦЬ** – доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України, ректор Львівського державного університету внутрішніх справ (Україна).

Проблемні питання та перспективи розвитку вищої освіти та науки в Україні в умовах воєнного стану : Міжнародна науково-практична конференція. Науково-дослідний інститут публічного права, 27 вересня 2025 р. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. – 176 с.

ISBN 978-966-397-532-0

У збірнику представлено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Проблемні питання та перспективи розвитку вищої освіти та науки в Україні в умовах воєнного стану» (27 вересня 2025 р.).

УДК [378+001]:[005.334+005.332.2](477)"364"(062.552)

ЗМІСТ

Фінансове забезпечення наукової та науково-технічної діяльності в Республіці Польщі: досвід та можливості для України	
Атаманчук Наталія Іванівна.....	7
Роль наукової школи у підготовці дисертації на здобуття ступеня доктора філософії	
Богатирьов Іван Григорович	11
Окремі проблемні аспекти отримання вчених звань доцента і професора в Україні та можливі шляхи їх вирішення	
Боровик Андрій Володимирович.....	14
Окремі проблемні аспекти при захисті дисертації доктора філософії	
Боровик Людмила Андріївна	17
Inclusive education in higher education institutions: global trends and challenges for Ukraine	
Vasylenko Olena Viktorivna.....	20
Реалізація принципу взаємодії наук у публічному управлінні інформаційною сферою України в умовах воєнного стану	
Воронкова Олена Ігорівна.....	24
Сучасний стан розвитку та узагальнення адміністративного права України	
Галуцько Валентин Васильович, Галуцько Валентин Валентинович, Фелик Олександр Васильович.....	28
Проблеми набору студентів у релаксованих вищих навчальних закладах	
Головач Андрій Володимирович	35
Співробітництво України у галузі вищої освіти з Європейським Союзом	
Дем'янчук Віталій Анатолійович, Вархов Андрій Григорович	38
Українське освітнє законодавство: змістовні акценти у контексті євроінтеграційних прагнень України	
Дерев'янко Наталія Зеновіївна	42
Виш-викладання філософії у періоди невизначеності	
Діденко Лариса Віталіївна.....	46
Окремі питання викладання навчальних дисциплін у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання під час воєнного стану в Україні	
Долинська Марія Степанівна	50
Виклики та проблеми вищої освіти в умовах воєнного стану	
Доненко Валерій Вікторович.....	54

Аспекти підготовки студентів-іноземців англomовної форми навчання на кафедрі описової та клінічної анатомії Національного медичного університету імені О.О. Богомольця в умовах воєнного часу	
Камінський Ростислав Феліксівич,	
Дзевульська Ірина Вікторівна, Тимошенко Ірина Олексіївна	58
Про деякі питання державної політики України у сфері освіти і науки в умовах воєнного стану	
Колб Олександр Григорович, Богатиренко Оксана Вікторівна	59
Стратегування – запорука розвитку правничих шкіл України в умовах невизначеності	
Коломоєць Тетяна Олександрівна.....	62
Про деякі питання державної політики України у сфері освіти і науки в умовах воєнного стану	
Конопельський Віктор Ярославович,	
Дучимінська Леся Миронівна	66
Законодавче забезпечення пріоритетних напрямів розвитку юридичної науки в умовах воєнного стану	
Коросд Сергій Олександрович	68
Соціально-побутові умови праці та відпочинку наукових працівників: удосконалення правового регулювання	
Костюченко Олена Євгенівна.....	72
Безпечне освітнє середовище як чинник педагогічних умов розвитку стресостійкості здобувачів вищої освіти в умовах війни	
Кривошей Кирило Юрійович.....	76
Реалізація концепту «суспільного блага» у вищій освіті: закордонний досвід та його втілення в українських реаліях	
Кріцак Іван Васильович, Токар Петро Танасійович,	
Гладкова Євгенія Олексіївна.....	80
Нагальність відновлення галузі знань «Право», за якою здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти в Україні	
Курінний Євген Володимирович	88
Наукові погляди на розвиток цифровізації в умовах дії надзвичайних адміністративно-правових режимів в Україні	
Куш Олексій Євгенович	92
Виклики та перспективи впровадження педагогіки емпатерменту в українських університетах під час війни та післявоєнного відновлення	
Листопад Олексій Анатолійович	95
Методологічні аспекти викладання принципів конституційного права в умовах війни в Україні: від запитання до дискусії	
Львова Єлизавета Олегівна	99

Психологічна безпека академічних спільнот: від профілактики до кризових протоколів	
Малімон Віталій Іванович	104
Трансформація вищої освіти та науки України в умовах воєнного стану: виклики, адаптація та стратегії майбутнього	
Наумкіна Світлана Михайлівна	108
Щодо актуальних проблем науки кримінального права України в умовах воєнного стану	
Оробець Костянтин Миколайович	113
Фінансовий стан ЗВО в умовах турбулентності	
Панюк Тетяна Петрівна	116
Особливості викладання іноземної мови у вищих військових навчальних закладах в умовах воєнного стану: формування комунікативної компетентності майбутніх офіцерів	
Піддубна Анастасія Дмитрівна, Дзюба Ярина Петрівна	120
Інформаційні технології в оцінюванні наукових досягнень співробітників як складова управлінської діяльності в закладах вищої освіти та наукових установах	
Попович Василь Васильович, Сергієнко Вікторія Олександрівна, Бекесевич Анна Михайлівна, Гриник Ростислав Олегович	124
Особливості проходження практики студентами-правниками в умовах воєнного стану: від викликів до нових можливостей	
Риженко Ірина Миколаївна	131
Академічна правова наука: виклики та перспективи розвитку в умовах війни	
Скрипнюк Олександр Васильович	136
Підготовка фахівців для сфери стандартизації	
Смерницький Дем'ян Вікторович, Тригубенко Марина Володимирівна	140
Освіта без бар'єрів: інклюзивні практики та інновації в умовах воєнного стану	
Тимчишин Андрій Михайлович, Тимчишин К. В.	144
Прийняття на роботу науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти: сучасні тенденції в Україні	
Тищенко Олена Володимирівна	147
Сучасний розвиток вищої освіти в Україні у контексті глобальних та регіональних викликів	
Трушляков Євген Іванович, Дубинський Олег Юрійович	152
Екзистенційність університетів та наукових установ України	
Філіпович Мирослава Богданівна	156

Вища освіта та наука України у воєнний час: виклики та перспективи розвитку	
Хамініч Світлана Юріївна	160
Економічна ефективність впровадження ERP-систем у малому та середньому бізнесі та їх роль у підготовці сучасних фахівців	
Цимбал Андрій Георгійович	163
Правові підстави впровадження антикорупційної програми в закладах вищої освіти	
Шурупова Катерина Володимирівна, Барчак Ольга Миколаївна	165
Роль усної історії та етнографії у формуванні національної ідентичності в умовах війни	
Щербина Світлана Вікторівна	169
Education under Sirens: How Ukrainian Universities Fight for the Future	
Yahodzinskyi S., Yahodzinska V.	173

**ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ
ПЕДАГОГІКИ ЕМПАУЕРМЕНТУ В УКРАЇНСЬКИХ
УНІВЕРСИТЕТАХ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО
ВІДНОВЛЕННЯ**

Листопад Олексій Анатолійович

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки,*

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса, Україна*

Сучасна війна в Україні є не лише масштабним збройним протистоянням, а й потужним викликом для усіх сфер суспільного життя, зокрема системи освіти. Освіта в умовах воєнного стану набуває особливої місії – підготовки нового покоління до життя і діяльності у складних умовах відбудови країни, розвитку демократичних інституцій та інтеграції у європейський освітній і науковий простір. Воєнні події спричинили значні психологічні травми як серед студентської молоді, так і серед педагогічних працівників закладів освіти, що зумовлює необхідність перегляду традиційних підходів до організації освітнього процесу [1].

Результати дослідження підтверджують справедливність твердження, що традиційна модель організації освітнього процесу, зорієнтована переважно на репродуктивне засвоєння знань, виявилася недостатньою в умовах кризових викликів [1]. Післявоєнна Україна потребуватиме фахівців, які володіють розвиненими навичками лідерства, управління проектами, умінням приймати рішення в умовах невизначеності, проявляти ініціативу та критично осмислювати інформацію [2, с. 105]. Саме тому актуальним постає завдання формування освітнього середовища, що здатне не лише забезпечити академічні знання, але й сприяти становленню соціально активної, психологічно стійкої та відповідальної особистості [4, с. 31].

Отже, трансформація освітнього простору в Україні в умовах війни та майбутньої відбудови потребує принципово нових підходів до формування змісту й методів організації освітнього процесу, актуалізують необхідність переосмислення традиційних освітніх моделей, що не забезпечують достатнього рівня підготовки молоді до життя в умовах невизначеності, соціальної нестабільності та швидких змін [3, с. 24]. У цьому контексті особливого значення набуває

педагогіка емпваерменту (empowerment pedagogy), спрямована на розвиток критичного мислення, автономності, лідерських якостей та соціальної відповідальності, які є визначальними для подолання наслідків війни та формування активної громадянської позиції.

Педагогіка емпваерменту є інноваційним напрямом сучасної педагогічної думки, який поєднує ідеї критичної педагогіки, соціального конструктивізму та концепції освіти як інструменту суспільних змін, теоретичне підґрунтя педагогіки емпваерменту закладене в працях П. Фрейре, який розглядав освіту як процес визволення від пригноблення та формування здатності людини до активної участі у суспільному житті. Доведено, що в основі емпваермент-педагогіки лежить переконання, що знання не можуть бути передані у готовій формі, вони повинні здобуватися у процесі критичного діалогу, спільної діяльності та рефлексії [5].

Переконливим є погляд знаних авторитетів (Г. Жиру, І. Зязюн, В. Луговий, Л. Лук'янова, П. МакЛарен, Д. Мезіроу, Н. Ничкало, С. Сисоева, Д. Трігвелл, П. Фрейре, І. Шор, Н. Яременко та ін.), що методологічно педагогіка емпваерменту ґрунтується на таких положеннях: навчання вибудовується як рівноправний процес взаємодії між викладачем і студентом, де обидві сторони є суб'єктами пізнання; формування вмінь аналізувати соціальні, політичні та культурні процеси, розпізнавати маніпуляції та протидіяти деструктивним впливам; акцент на вихованні активної громадянської позиції, здатності до колективної дії та захисту демократичних цінностей; розвиток у здобувачів освіти здатності брати на себе відповідальність, ініціювати зміни та впливати на соціальне середовище; створення освітнього середовища, де враховуються індивідуальні потреби, життєвий досвід і культурна різноманітність учасників освітнього процесу.

Результати дослідження підтверджують справедливність твердження, що у практичному вимірі педагогіка емпваерменту поєднує навчання з реальними життєвими проблемами, стимулюючи студентів до пошуку рішень, участі у суспільних ініціативах, реалізації проєктів та волонтерської діяльності, що забезпечує не лише розвиток професійних компетентностей, але й становлення громадянських чеснот, необхідних для відновлення й демократизації України в післявоєнний період. Застосування принципів педагогіки емпваерменту в українському освітньому середовищі набуває особливої актуальності у період воєнного стану та майбутньої післявоєнної відбудови. Такий підхід сприяє переходу здобувачів освіти від позиції пасивного об'єкта зовнішніх обставин до ролі активного суб'єкта власного життя і суспільного розвитку. Емпваермент-педагогіка допомагає студентам подолати відчуття безсилля, сформоване війною, розвиваючи у них

здатність до адаптації, самоорганізації, ініціативності та соціальної взаємодії [5].

Здійснене соціологічне дослідження серед викладачів університетів Південного регіону України (Одеська, Миколаївська області) у 2024–2025 роках виявило комплекс проблем і викликів, пов'язаних із впровадженням педагогіки емпauerменту в умовах воєнного стану. Результати опитування 212 респондентів та серії напівструктурованих інтерв'ю показали, що ключовою проблемою є травматичний досвід студентів і викладачів, який суттєво впливає на якість освітнього процесу. Понад три чверті опитаних (78,5%) наголосили на необхідності системної інтеграції психологічної підтримки у навчання, підкреслюючи, що успішність здобувачів освіти значною мірою залежить від рівня їхньої психологічної стабільності.

Здійснене дослідження засвідчило, що важливим викликом виявилося також забезпечення безпечного освітнього середовища: 65,7% респондентів зазначили, що навчання неможливе без гарантування фізичної та емоційної безпеки, яка передбачає наявність укриттів, стабільний доступ до електроенергії та інтернету. Водночас понад половина викладачів (54,3%) підкреслили, що традиційна модель вітчизняної освіти часто стримує розвиток самостійності та критичного мислення студентів, що суперечить принципам емпauerменту. Досить поширеним виявилось і відчуття бюрократичного тиску: 49,4% респондентів вважають, що надмірна зарегульованість та складнощі децентралізації освітнього процесу істотно ускладнюють упровадження інноваційних практик.

В ході соціологічного дослідження з'ясовано, що ще одним значним чинником стала нестача матеріальних і фінансових ресурсів: 72,8% викладачів вказали на руйнування освітньої інфраструктури, відсутність належного фінансування та відтік науково-педагогічних кадрів за межі регіону й країни. Найбільш актуальним завданням, на думку переважної більшості учасників дослідження (81,8%), є цифровізація та вдосконалення дистанційного навчання, яке потребує розвитку цифрових компетентностей викладачів і студентів та адаптації освітнього процесу до умов війни. Отримані результати свідчать, що впровадження педагогіки емпauerменту в університетах України потребує подолання не лише психологічних і соціальних бар'єрів, а й інституційних та матеріально-технічних обмежень. Подальший розвиток цього підходу можливий лише за умови поєднання державної політики підтримки освіти, внутрішньої інституційної модернізації університетів та міжсекторальної співпраці у сфері освіти, психології та соціальної роботи.

Проведене дослідження дало можливість сформулювати висновок, що педагогіка емплауерменту може стати одним із ключових інструментів трансформації української вищої освіти у воєнний та післявоєнний період. Її впровадження вимагає системних змін: від перегляду навчальних програм до створення нових механізмів підтримки студентів та викладачів. Університети, які зможуть поєднати академічні знання з розвитком соціальної відповідальності, стануть драйверами відбудови України. Педагогіка емплауерменту – це не просто інноваційний підхід, а необхідність для української вищої освіти у воєнний та післявоєнний період. Вона дає студентам інструменти для подолання кризи, відбудови країни та створення справедливого суспільства. Без її впровадження ризик відставання освіти від реальних потреб суспільства лише зростатиме. Тому дослідження та реалізація цього підходу є пріоритетним завданням для університетів, освітніх експертів та державної політики.

Література:

1. Вища освіта України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення: виклики і відповіді: науково-аналітична доповідь / В. Г. Кремень, В. І. Луговий, П. Ю. Саух, І. І. Драч, О. М. Слюсаренко, Ю. А. Скиба, О. В. Жабенко, С. А. Калашнікова, Ж. В. Таланова, О. М. Петрос, О. Ю. Оржель, І. Ю. Регейло, М. В. Набок; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: Педагогічна думка, 2023. 172 с. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-IHED-2023>

2. Листопад О., Мардарова І., Листопад Н. Педагогічна підтримка сталого професійно-творчого саморозвитку майбутніх педагогів. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія: Філософія. Педагогіка*, 2025. № 1 (8), С. 105–111. DOI: <https://doi.org/10.54891/2786-7013-2025-1-12>

3. Листопад О. А., Мардарова І. К., Листопад Н. Л. Особливості застосування мультимедійних технологій в процесі формування цифрової культури здобувачів вищої і фахової передвищої освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. 2024. Вип. 4 (56). С. 24–33. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-3-56-24-33>

4. Листопад О. А., Мардарова І. К., Гуданич Н. М. Педагогічний супровід професійного становлення майбутніх вихователів засобами інформаційно-комунікаційних технологій *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*, 2022, Вип. 3 (50) 1 частина С. 31–42. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2022-3-50-31-42>

5. Яременко Н., Коломієць Н. Емпауермент-педагогіка як модель гармонізації психокультурних складових архетипу «риєр» крізь призму стратегії сталого розвитку. *Публічне урядування*, 2019. № 3 (18). С. 501–509. DOI: <https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-18-3-501-509>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-532-0-25>

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ПРИНЦИПІВ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: ВІД ЗАПИТАННЯ ДО ДИСКУСІЇ

Львова Єлизавета Олегівна

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри державно-правових дисциплін інституту права та
безпеки, Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

З початком повномасштабної збройної агресії рф на територію України методологічне підґрунтя методики викладання правових дисциплін зазнало значних змін. Уряд рекомендував закладам освіти застосувати гнучкий підхід до організації освітнього процесу та у закладах освіти організувати освітній процес за дистанційною або змішаною формами навчання (за погодженням з військово-цивільними адміністраціями). А з метою забезпечення постійності освітнього Законом України «Про освіту» у ст. 1 було окреслено, що індивідуальна освітня траєкторія здобувача вищої освіти – це «персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що ґрунтується на виборі здобувачем освіти форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання» [1].

Отже, вивчення нормативної навчальної дисципліни «Конституційне право» потребувало нового формату обговорення широкого спектру питань та презентації навчального матеріалу з урахуванням студенто-орієнтованого підходу в умовах невизначеності. Також під час застосування новітніх технологій дистанційного навчання з'явилась інноваційна методологічна система навчання майбутніх правників з використанням новітніх засобів інформаційних технологій під час війни.

МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ
В УКРАЇНІ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

27 вересня 2025 року

Підписано до друку 11.09.2025. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 10,12. Тираж 100. Замовлення № 0925-82.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres»

79000, м. Львів, вул. Технічна, 1

87-100, м. Торунь, вул. Лубіцка, 44

Телефон: +38 (050) 658 08 23

E-mail: editor@liha-pres.eu

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 6423 від 04.10.2018 р.